

havochvatten@havochvatten.se

Rapporten Samråd om bedömning av miljö tillstånd och socioekonomisk analys

Diarienummer 3026-2023.

Sammanfattning

Svenskt Vatten stödjer Sveriges tillämpning av undantagen från att nå god miljöstatus. I övrigt anser vi att Havs- och vattenmyndigheten (HaV) bör;

- genomgående i rapporten bedöma och redovisa miljö tillståndet enligt havsmiljöförvaltningens regler och havsbassängindelning och inte enligt Helcoms och Ospars indelning eftersom rapporten baseras på kraven i EU:s havsmiljödirektiv och lägger en grund för svenska miljö kvalitetsnormer i havsbassänger inom Sveriges ekonomiska zon. Dessa ska tillämpas rättsligt i Sverige och behöver förstås av de som normerna utlöser krav mot.
- förklara begreppen inre och yttre kustvatten och gränsen däremellan.

Vi bedömer att HaV kan behöva utöka havsmiljöövervakningen med läkemedelsrester och PFAS samt sådana kemiska ämnen som HaV reglerar i föreskrifterna om miljö kvalitetsnormer för havs- och kustvattenmiljön. Det kommande avloppsdirektivet och revideringen av miljö kvalitetsnormsdirektivet kommer ställa nya krav på Sverige.

Det positivt att HaV på flera ställen i rapporten skriver att det är i tätorterna och inte i reningsverken som de utsläppta föroreningarna alstras, men det behövs justeringar i några tabeller och på några ställen i texterna.

Bakgrund

Enligt havsmiljöförordningen som genomför EU:s havsmiljödirektiv ska Havs- och vattenmyndigheten uppdatera sin bedömning av havsmiljöns status vart sjätte år. Bedömningen omfattar de svenska marina områdena Östersjön och Nordsjön inom Sveriges ekonomiska zon. Bedömningen lägger grunden för miljö kvalitetsnormerna i HaV:s föreskrifter och för senare kommande åtgärdsprogram om hur normerna ska nås. I de flesta delarna av de två marina områdena nås inte miljö kvalitetsnormen god miljöstatus. Belastning med övergödande ämnen och farliga ämnen är två av de fyra viktigaste orsakerna och Svenskt Vatten prioriterar dessa två i vårt remissvar.

Svenskt Vatten är branschorganisationen för landets viktigaste livsmedelsproducenter och miljö vårdsföretag – VA-organisationerna. Vår vision är att Sverige ska ha rent dricksvatten, friska sjöar och hav. Vi företräder alla 290 kommuners VA-organisationer. De förser 9,5 miljoner människor med rent vatten varje dag, året om.

HaV:s metoder

Bedömningen av miljöstatus för halter av farliga ämnen är uppdelade i ämnesgrupperna PBT-ämnen och icke-PBT-ämnen utifrån deras nedbrytbarhet (persistens), bioackumulerbarhet och giftighet (toxicitet). I gruppen PBT ingår bl.a. PFOS och kvicksilver som mäts i matrisen fisk. I gruppen icke-PBT ingår bl.a. ämnena bly, kadmium och koppar som mäts i matrisen sediment. Ämnena förekommer i avloppsvatten från tätbebyggelser.

Svenskt Vatten vill lyfta fram att havsmiljöövervakningen framöver kan behöva utökas med läkemedelsrester, PFAS och andra organiska ämnen och även i matrisen vatten. Det kommande avloppsdirektivet kommer kräva av Sverige att bedöma behoven i olika delar av havs- och vattenmiljön av att reningsverk för färre än 150 000 personekvivalenter inför avancerad rening av organiska ämnen (s.k. läkemedelsrening). Utökningen kan behöva omfatta ämnena som HaV reglerar som MKN i förslaget till reviderade föreskrifter (se remissvaret i ärende 03038-2023) och ämnen i EU:s reviderade MKN-direktiv.

HaV:s bedömning och slutsatser

Svenskt Vatten stödjer att Sverige tillämpar undantag från att nå god miljöstatus med avseende på fosfor och kväve i Östersjön och Västerhavet med undantag för Skagerrak och motiven till varför Sverige gör det. Vi stödjer även de redovisade undantagen från god miljöstatus med avseende på farliga ämnen.

Enligt rapporten står bakgrundsbelastning i form av naturligt näringsläckage från skog, myr och vissa jordbruksmarker för drygt 60 % av Sveriges belastning av både kväve och fosfor till Västerhavet och Östersjön. Jordbruket tillför ca 50 % av den antropogena kväve- och fosforbelastningen på Östersjön och Kattegatt och lite mer till Skagerrak för fosfor. Utsläpp av ammonium från djurhållning i och utanför Sverige bidrar till atmosfärisk deposition av kväve på havet. Därefter är tätorters utsläpp av kväve via reningsverken den mest betydande utsläppskällan medan små avlopp och dagvatten tillför mest fosfor efter jordbruk.

Rapportens upplägg

Svenskt Vatten anser att HaV i rapporten ska tydligare skilja mellan Helcom och EU:s havsmiljödirektiv.

Sveriges havsmiljöförvaltningen omfattar havsbassänger inom Sveriges ekonomiska zon men inte bassänger inom andra länders ekonomiska zoner, medan Helcom omfattar samtliga länders zoner och internationella vatten. Eftersom Sveriges bedömning av havens tillstånd är ett krav som faller tillbaka på havsmiljödirektivet med juridiskt bindande regler och ska rapporteras till EU enligt direktivets krav anser vi att HaV konsekvent bör använda havsmiljöförvaltningens bassängindelning när HaV beskriver havens tillstånd.

Även om HaV lutar sin bedömning av miljötillstånden mot Helcom och det måste finnas en samsyn mellan medlemsländerna om vad som kännetecknar god miljöstatus i Nordsjön och Östersjön är det viktigt med tydlighet om vilka havsbassänger som avses om den svenska förvaltningen ska lyckas. Svenska MKN och undantag från havsmiljödirektivets mål ska tillämpas i Sverige och får betydelse för svenska verksamheter när normerna utlöser åtgärdskrav på dem. Tydlighet i det här avseendet kommer bli viktig också när ett nytt avloppsdirektiv träder i kraft enligt vilket en svensk bedömning av reningsbehoven för att skydda havs- och vattenmiljöerna i olika delar av Sverige kan komma att baseras på EU:s direktiv för hav och vatten.

Ibland använder HaV Helcoms bassängindelning för beskrivning av Östersjön tillstånd parallellt med att HaV beskriver tillståndet för Nordsjön enligt havsmiljöförvaltningens bassängindelning, ett exempel på det finns i avsnittet om tillförlitlighet på sidan 80. När HaV redovisar miljötillståndet för exempelvis Egentliga Östersjön enligt Helcoms bedömning blir det otydligt om HaV då inkluderar vatten utanför Sveriges ekonomiska zon eller bara sådana delar som faller under svensk jurisdiktion och havsmiljöförvaltning enligt havsmiljödirektivet.

De landsvisa tillförselkraven (Helcoms takvärden - NIC) är fördelade olika mellan länderna för att den samlade tillförseln till en hel bassäng enligt Helcoms bassängindelning ska hålla sig under vad havsbassängen som helhet tål (MAI-värden). HaV inför NIC-värdena i Sverige som bindande MKN. Men HaV:s föreskrifter om MKN för tillförsel/belastning måste då relatera till havsmiljöförvaltningens havsbassänger eftersom MKN för status och belastning ska tillämpas i Sverige. Övriga länder har att genomföra sina egna tillförselkrav (NIC-värden) för sina delar av de gemensamma bassängerna.

I ordlistan bör HaV förklara begreppen inre kustvatten och yttre kustvatten. HaV:s föreskrifter om kartläggning (HVMFS 2017:20) använder i bilaga 2 begreppen inre och yttre kustvatten men utan att definiera var gränsen mellan dem går och i HaV:s föreskrifter om miljökvalitetsnormer (HVMFS 2019:25) används bara begreppet kustvatten. Det är viktigt att kunna koppla ihop bedömningen av kustvattnens miljötillstånd med alla regler som ska tillämpas nu eller senare för att kunna veta när och var miljötillståndet behöver förbättras också i rättslig mening.

Övrigt

Svenskt Vatten noterar och anser att det är positivt att HaV på flera ställen men inte konsekvent genom rapporten skriver utsläpp via avloppsreningsverk i stället för som tidigare utsläpp från avloppsreningsverk eftersom de utsläppta ämnena alstras i tätorterna och inte i reningsverken. Vi anser att HaV konsekvent bör skriva "utsläpp från tätorter via reningsverk".

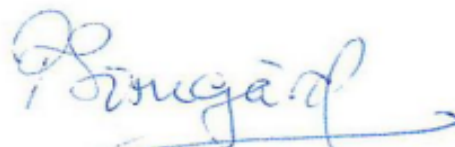
I tabellerna 40 och 43 skulle rubriken på kolumnen Reningsverk (utsläpp) kunna ändras till Tätorter via reningsverk eller bara Tätorter. Belastningen av farliga ämnen via reningsverken beskrivs som stor i tabell 40, men det finns ingen teknik för att rena till exempel tätorternas metallutsläpp.

I tabell 43 håller Svenskt Vatten inte med HaV om att "R5 Reglering av föroreningar" är en ekosystemtjänst. Regler är en artefakt och inte en tjänst som naturen tillhandahåller.

Det blir missvisande att utan förklaring redovisa att R5 är svagt beroende av utsläpp via reningsverken. I tabell 40 beskriver HaV att belastningen via dem är stor. Det bör i tabell 43 i exempelvis en fotnot framgå om det bedömda svaga beroendet bara är knutet till vissa utsläppta ämnen, eller bara till sådana som kan renas eller om det finns andra orsaker bakom bedömningen.

Pär Dalhielm
VD
Svenskt Vatten AB

Peter Sörngård
Miljöexpert